

Behoud en ontlast mantelzorgers met digitale transformatie

7 december 2021

De vraag naar zorg neemt sterk toe door vergrijzing, technologische ontwikkeling (er kan steeds meer en dus willen we ook steeds meer mensen helpen met zorg) en sociale ontwikkelingen. Dat gaat gepaard met een ongekeerde stijging van de uitgaven aan zorg: van 6.142 euro per persoon in 2019, via 10.066 euro per persoon in 2040 naar een duizelingwekkende 16.474 euro in 2060. Dat is individueel niet te dragen. Maar ook collectief is het een onhoudbaar probleem. De WRR (Wetenschappelijke rad voor het Regeringsbeleid) laat zien hoe de zorgkosten alle andere noodzakelijke uitgaven, van onderwijs tot veiligheid, van klimaat tot infrastructuur, volledig dreigen te verdringen.

□□ Wellicht nog indringender is het beeld dat de WRR schetst over de personele krapte in de zorg. Waar nu van de beroepsbevolking 1 op de 7 werkzaam is in de zorg (binnen de OESO-landen is 1 op de 10 het gemiddelde) zou dat moeten stijgen naar 1 op de 4 in 2040 en zelfs 1 op de 3 in 2060. Die mensen zijn er niet en zullen er niet komen. Nu al is het een grote uitdaging om het huidige aantal zorgprofessionals op te leiden en te behouden voor de zorg. Het zal in de praktijk niet mogelijk blijken te zijn nog meer mensen te laten werken in de zorg, nog afgezien van de vraag of dat maatschappelijk wenselijk is. □

Stevige keuzes

□ De WRR ziet in het breder toepassen van technologische innovaties om de zorg te ontlasten geen grote oplossing. De WRR erkent dat het verstandig is om deze innovaties ruim toe te passen, maar ziet nog niet direct dat daardoor de druk op de formele zorg echt minder wordt. Wel erkent de WRR dat deze innovaties tot betere zorg en aangenamere zorg voor patiënten kunnen leiden en dat het daarom de moeite waard is om op deze innovaties in te blijven zetten. Aanvullend zullen we echter niet ontkomen aan stevige en maatschappelijke keuzes. □

Het rapport van de WRR is een absolute must read, zowel voor de analyse als de aanbevelingen. Maar op het gebied van de noodzakelijkheid om digitale innovaties in de zorg te omarmen vind ik de WRR te terughoudend. In de eerste plaats vanwege de grote kansen die digitale innovaties bieden om in het bijzonder de zorg voor chronische patiënten veel doelmatiger, gericht en efficiënter te maken. Maar we mogen ook niet over het hoofd zien welke grote rol digitale innovaties bieden om een belangrijke en vaak vergeten groep - de mantelzorgers - in de benen te houden. □

Mantelzorgcruciaal

□ Juist in een sterk vergrijzende populatie met een toenemend tekort aan zorgprofessionals zijn mantelzorgers cruciaal. Tegelijkertijd staan mantelzorgers nu al onder enorme druk. Overbelasting en uitval van mantelzorgers is een groot probleem². Bovendien neemt met de vergrijzing de beschikbaarheid van mantelzorgers niet toe, maar af.

□ Het RIVM schetste in de Volksgezondheid Toekomstverkenning (VTV) uit 2018³ dat het aantal potentiële mantelzorgers per 85-plusser zeer fors zal afnemen: van 10 in 2015 tot 4 in 2040. Ook dat is een effect van de vergrijzing: de huidige mantelzorgers vergrijzen mee en worden zelf hulpbehoevend. Alle reden om de steeds kleinere groep aan mogelijke mantelzorgers zoveel mogelijk te ontlasten en te ondersteunen. We zullen mantelzorgers moeten koesteren, bijvoorbeeld door ze zoveel mogelijk te ontzorgen. Een digitale transformatie is daarvoor onmisbaar.

□ Net als in de reguliere zorg zijn digitale oplossingen ook in de mantelzorg geen panacee. Er zal altijd fysieke mantelzorg noodzakelijk en gewenst zijn. Maar digitale oplossingen kunnen wel van enorme waarde zijn op twee belangrijke gebieden. In de eerste plaats het voorkomen van fysieke mantelzorg. In de tweede plaats het verbeteren van de communicatie en de zorg rondom de patiënt. □

Voorkomen fysieke mantelzorg

□ Het voorkomen van fysieke mantelzorg is cruciaal om mantelzorgers in de benen te houden. Op dat gebied zijn vooral digitale oplossingen waarmee chronische patiënten ondersteund worden van grote waarde. Telemonitoring is bewezen effectief en voorkomt fysiek bezoek aan zorginstellingen. Dat is in de eerste plaats fijn voor de patiënt, maar minstens even belangrijk voor mantelzorgers.

□ Bezoek aan een zorginstelling voor oudere chronische patiënten vereist vrijwel zonder uitzondering vervoer en begeleiding door een mantelzorger. De impact op de mantelzorger van dit soort begeleiding is groot zowel qua tijd als inspanning. Ieder fysiek bezoek dat voorkomen

kan worden, is pure winst. En er kunnen enorm veel bezoeken voorkomen worden! Mijn eerdere oproep om te kiezen voor 'digital first' voor iedere chronische patiënt is daarom minstens even belangrijk voor de mantelzorger als voor de patiënt.

□□ Een andere digitale oplossing die veel kan betekenen voor patiënt en mantelzorger is een automatische medicijndispenser. Waarborgen dat een kwetsbare patiënt op gezette tijden de juiste medicatie neemt, is een grote last voor een mantelzorger. Als een medicijndispenser die last wegneemt, zorgt dat niet alleen voor goede zorg maar ook voor noodzakelijke ontspanning bij de betrokken mantelzorger. Zo wordt overbelasting van de mantelzorger gericht voorkomen. □□

Verbeteren communicatie, zorg

□ Het verbeteren van communicatie over de zorg rondom de patiënt is het tweede punt waar digitale transformatie van grote waarde kan zijn voor mantelzorgers. Digitale oplossingen helpen mantelzorgers die niet bij de patiënt wonen om toch een goed beeld te houden van de situatie van de patiënt. Dat gaat verder dan een (beeld)belletje op z'n tijd. Een mantelzorger die mee kan kijken in de persoonlijke gezondheidsomgeving (PGO) van de patiënt kan actief een vinger aan de pols houden met betrekking tot de behandeling.

□□ Waar nodig kan de mantelzorger de eigen bevindingen, ideeën en zorgen delen met de formele zorgverleners. Aanvullend zijn er digitale oplossingen zoals de Stamtafel⁴ waarmee mantelzorgers, patiënt en zorgverleners samen aan een digitale tafel de situatie kunnen bespreken en afspraken kunnen maken over de behandeling. Het is geen revolutionaire techniek, maar de meerwaarde voor patiënt en mantelzorger is enorm.

□□ De overwegingen van de WRR mogen geen ontmoediging zijn voor het snel opschalen van de digitale transformatie. Digitale oplossingen zijn voor patiënten van grote en voor mantelzorgers van onschatbare waarde. Als we de mantelzorgers van nu en de toekomst willen koesteren, zullen we haast moeten maken met de digitale transformatie in de zorg.

Referenties

1. <https://bit.ly/3DmJMIQ>
2. <https://bit.ly/3CmdLz2>
3. <https://bit.ly/3wSiiIo>
4. <https://bit.ly/3HtMXka>